

พระเมตตาเปี่ยมล้น

“สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง”

จากพระราชดำรัสตอนหนึ่งในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ปีพุทธศักราช 2531 ณ ศาลาดุสิดาลัย ที่ว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่า เรื่องสุขภาพอนามัยนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล ดังคำกล่าวที่ว่า **จิตใจที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง** หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยก็จะมีสติปัญญาเล่าเรียน ประกอบสัมมาอาชีพ สร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ ให้บ้านเมือง ดังนั้นถ้าจะกล่าวว่ พลเมืองที่แข็งแรงย่อมสามารถสร้างชาติที่มั่นคง ก็คงจะไม่ผิด”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
วันที่ 11 สิงหาคม 2531 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย

พระมหากรุณาธิคุณ

ต่อต้านด้านส่งเสริมป้องกันปัญหาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต

“..งานช่วยคนพิการนี้ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้พิการ ไม่ได้เป็นผู้อยากพิการ และอยากช่วยตนเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถที่จะปฏิบัติงานอะไรเพื่อชีวิต และมีเศรษฐกิจของครอบครัวจะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัว หนักแก่ส่วนรวม ฉะนั้น นโยบายที่จะทำ ก็คือช่วยเขาให้ช่วยตนเองได้ เพื่อให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม...”



พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙



“ราชาบุญกุล” ราชาเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำชู
“Rajanukul” The King is a supporter

ในปี พ.ศ. 2503 มีการสร้างโรงพยาบาลปัญญาอ่อน ตั้งอยู่ที่ถนนดินแดง พญาไท ปัจจุบันคือ สถาบันราชานุกูล เริ่มแรกรับบุคคลปัญญาอ่อนจากโรงพยาบาลสมเด็จพระยา จำนวน 20 คน เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพต่อมารับผู้ป่วยใหม่เพิ่มอีก 5 ราย รวมเป็น 25 ราย นับเป็นโรงพยาบาลเฉพาะทางแห่งแรกที่ทำให้บริการบำบัดรักษาแก่ผู้ที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา ทั้งยังให้การแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านการศึกษาและการฝึกอาชีพ เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวและเรียนรู้การอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งถือเป็นต้นแบบของการจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษแห่งแรกในประเทศไทย



มูลนิธิช่วยเด็กปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

มูลนิธิช่วยเด็กปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ คือ มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2505 ช่วงก่อตั้งและชื่อแรกเริ่มใช้ชื่อว่า "มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย"

ต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ทรงพระกรุณาฯ รับมูลนิธิฯ ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ จึงได้มีการเพิ่มคำว่า "ในพระบรมราชินูปถัมภ์" ต่อท้ายชื่อมูลนิธิ

การดำเนินงาน: มูลนิธิฯ ดำเนินงานโดยให้การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ แก่คนพิการทางสติปัญญา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ และไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม รวมถึงการเผยแพร่วิธีการป้องกันภาวะปัญญาอ่อนด้วย

การขยายศูนย์ช่วยเหลือ: เพื่อให้การช่วยเหลือเข้าถึงเด็กได้มากขึ้น มูลนิธิฯ ได้ขยายการดำเนินงานโดยการจัดตั้ง "ศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษ" ในหลายชุมชน เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษชุมชนคลองเตย: ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2528 ศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษชุมชนทุ่งสองห้อง: ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2542 เพื่อดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้พิการทางสติปัญญา ในส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษแต่ละแห่งจะทำหน้าที่ดูแลเด็กในช่วงกลางวัน ให้การฝึกอบรมทักษะชีวิตประจำวัน การฝึกพัฒนาการต่าง ๆ เช่น การเคลื่อนไหว การพูด และทักษะทางสังคม เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดีขึ้น



วันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2507 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด "โรงเรียนราชานุกุล" และได้พระราชทานภาพยนตร์ส่วนพระองค์ชุดเสด็จฯ เยือนประเทศมาเลเซีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ออกฉายเพื่อหารายได้สร้างอาคารเรียนสำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการทางสติปัญญา ซึ่งนับเป็นแห่งแรกในประเทศไทย และพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “โรงเรียนราชานุกุล”

วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด "ตึกตรุณพัฒนา" เป็นอาคารใช้สำหรับเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนไปโรงเรียน



วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จเป็นองค์ประธานในงาน "ปัญญารাত্রี" ซึ่งจัดขึ้น เพื่อหารายได้สร้างอาคารศูนย์วิจัย และอาคารพลานามัย โดยอาคารศูนย์วิจัยเป็นอาคารสำหรับค้นคว้าวิจัยเพื่อหาสาเหตุและป้องกันการเกิดภาวะบกพร่องทางสติปัญญา อาคารพลานามัย เป็นอาคารสำหรับฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร



พระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวช

วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2550 ทรงมอบพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กับมูลนิธิโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา ในพระราชูปถัมภ์ฯ เพื่อสมทบทุนสร้างอาคารผู้ป่วยในจิตเวช ต่อมามูลนิธิฯ ได้ขอพระราชทาน พระราชานุญาตนำพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์นี้จัดตั้งเป็น "กองทุนสมเด็จพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9" เพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ป่วยจิตเวชยากไร้ให้คืนสู่สังคมและดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

วันที่ 14 กรกฎาคม 2551 โปรดเกล้าพระราชทานชื่ออาคารที่สร้างใหม่แล้วเสร็จนี้ว่า "อาคารสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9" พร้อมทั้งพระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญอักษรพระนามาภิไธยย่อ สก ประดิษฐานที่หน้าอาคาร

วันที่ 17 กรกฎาคม 2554 ทรงมอบให้รศ.ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นผู้แทนพระองค์นำพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์มามอบให้สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา และทรงมีพระราชเสาวนีย์มาที่รศ.ดร.จิรายุว่า เป็นการจัดหาอาหารเสริมให้แก่ผู้ป่วยจิตเวช อีกทั้งหากเงินนี้ร่อยหรอ ขอให้แจ้ง

วันที่ 22 มิถุนายน 2555 เสด็จทรงเปิดอาคาร "สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9" และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพิ่มเติม อีกทั้งทรงปลูกต้น "พระเจ้าห้าพระองค์" บริเวณหน้าอาคารเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยาในคราวเดียวกัน

พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชอย่างต่อเนื่องยังความปลื้มปิติแก่คณะกรรมการมูลนิธิโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา ในพระราชูปถัมภ์ฯ และบุคลากรสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยาอย่างหาที่สุุดมิได้

#ข้อมูลโดย : นพ. สันเงิน สุขสมบูรณ์

ความตอนหนึ่งในหนังสือ “พระมหากรุณาธิคุณ พระบรมราชจักรีวงศ์ ต่อสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ได้กล่าวว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ อันเป็นคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติและประชาชนไทย **ทรงมีพระเมตตาต่อประชาชนผู้ยากไร้ และชาติที่พึ่งทางจิตใจ** ดังที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ภากร จันทนภักฐะ ได้บรรยายถึงความในใจเมื่อครั้งที่ได้ ตามเสด็จพระองค์ไปเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นชนบท ความตอนหนึ่งว่า "ข้าพเจ้าได้เห็นสมเด็จพระราชินีประทับนั่ง พับเพียบกับพื้น และไถ่ถามราษฎรถึงความทุกข์ยากของเขาเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ทั้งที่พระชนมายุเพียงนี้แล้ว แต่หลายครั้งที่พระองค์ทรงงานนานถึง 6 ชั่วโมงโดยมิได้ลุกเลยเพื่อให้การดูแลผู้ยากไร้อย่างดีที่สุด"

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และการอาชีพต่าง ๆ นั้น **พระองค์ทรงสอดแทรกการฟื้นฟูสุขภาพจิตของ ประชากรทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนให้สามารถดำรงชีพออย่างมีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ตลอด จนถึงการสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกในชุมชนดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข** ดังเช่น โครงการศูนย์ศิลปาชีพในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยให้ราษฎรโดยเฉพาะชาวนา ในท้องถิ่นชนบททำอาชีพเสริมในเวลาว่างจากการทำนาทำไร่มาทำงานศิลปาชีพ ซึ่งนอกจากการมีรายได้เสริม สำหรับเลี้ยงตนเองและครอบครัวแล้ว ยังเป็นกรพัฒนาคุณภาพชีวิตขององสมาชิกและชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ครัวเรือนและในด้านความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนจนถึงการเสริมสร้างความสุขทางจิตใจให้แก่ประชากรที่เข้าร่วม โครงการดังกล่าว





พระเมตตากับการทรงงานด้านสุขภาพกายจิต

พระเมตตาด้านงานสังคมสงเคราะห์

เพราะความทุกข์ยากของเหล่าพสกนิกรเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง พระองค์ได้พระราชทานความช่วยเหลือแก่ประชาชนด้านการแพทย์ สาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มากมาย ด้วยทรงตระหนักว่า การมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์จะนำไปสู่สุขภาพจิตที่ดี และสามารถทำประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไปได้

นอกจากปวงชนชาวไทยแล้ว น้ำพระราชหฤทัยในสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงยังแผ่ไพศาลถึงผู้อพยพลี้ภัยจำนวนมากดังเหตุการณ์บ้านเขาล้าน จ.ตราด ทรงเยี่ยมผู้ลี้ภัยสงครามชาวกัมพูชา ทรงนำอาหาร ยา รักษาโรค และเครื่องนุ่งห่มไปพระราชทานด้วยพระองค์เอง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สภากาชาดไทยไปให้ความร่วมมือกับกาชาดสากลในการช่วยเหลือผู้อพยพ และพระราชทานครูเข้าไปสอนวิชาชีพให้แก่ผู้อพยพ กิจกรรมดังกล่าวได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทรงจัดตั้ง มูลนิธิสายใจไทย ช่วยเหลือทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครใช้ชาติที่บาดเจ็บ พิการ พัฒนาอาชีพให้ช่วยเหลือตัวเองและมีรายได้เลี้ยงครอบครัว ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากมูลนิธิสายใจไทยเป็นที่รู้จักและนิยมของคนไทยมาโดยตลอด





พ.ศ. 2522 มีชาวกัมพูชาจำนวนมากกว่าเรือนแสนได้อพยพลี้ภัยสงครามออกมาจากประเทศตนเอง เขาลำบากหนึ่งในสถานที่ที่ชาวกัมพูชาได้มารวมตัวกัน เมื่อความทราบถึงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งพระอิสริยยศในครั้งนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระองค์ได้เสด็จดำเนินมาบ้านเขาลำ จังหวัดตราด ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 เพื่อทอดพระเนตรสถานที่ชุมนุมของผู้อพยพ จึงมีรับสั่งให้ "สภากาชาดไทย" เข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้อพยพอย่างสุดความสามารถ

"...ฉันตัดสินใจที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เหล่านี้ เท่าที่กำลังความสามารถของฉันจะมี..."

พระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2522

ในระยะแรกผู้อพยพทำที่พักอาศัยอยู่ที่ใต้ต้นไม้โดยใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ เช่น ผ้าขาวม้า เป็นเครื่องบังแดดบังฝน ต่อมา ได้รับการแจกผ้าพลาสติกเพื่อใช้เป็นที่พักบังแดดบังฝน ในระยะต่อมาได้มีการก่อสร้างเพิงเป็นที่พักชั่วคราวทำด้วยไม้ไผ่หลังคามุงแฝกและใบจากพร้อมกันนี้ ได้สร้างเพิงชั่วคราวเพื่อใช้ในการทำการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพ รวมทั้งที่พักและหน่วยพยาบาล ต่อมาจึงได้สร้างอาคารถาวร ประกอบด้วยสถานที่เลี้ยงเด็กกำพร้า โรงเรียนฝึกอบรม โรงเรียน และบ้านพัก

"ศาลารวมใจ"

แหล่งเรียนรู้และศูนย์รวมจิตใจของชุมชน

ต้นปี พ.ศ.2519 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โปรดเกล้าฯ ให้สร้างห้องสมุดอเนกประสงค์ขึ้นเพื่อพระราชทานแก่ราษฎรทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับความรู้ แม้กระทั่งผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลต่าง ๆ โดยทรงพระกรุณาพระราชทานชื่อห้องสมุดนี้ว่า "ศาลารวมใจ"

ศาลารวมใจส่วนหนึ่งจัดเป็นห้องสมุด มีหนังสือหลายประเภท เช่น คู่มือการเกษตร ความรู้ทั่วไป จนถึงนวนิยาย มีภาพติดผนังและสมุดภาพเกี่ยวกับเมืองไทยประกอบด้วยคำอธิบายง่ายๆ เพื่อให้ราษฎรรู้จักเมืองไทยมากขึ้น รู้จักความเป็นไปของบ้านเมืองในปัจจุบัน และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นของตนกับประเทศและโลกกว้าง ทั้งนี้ก็ด้วยพระราชประสงค์ที่จะทรงเสริมสร้างความภูมิใจในชาติ ความหวงแหนมรดกของชาติ และปลูกฝังความรักความสามัคคีของชนในชาติสมดังชื่อ "ศาลารวมใจ"



วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2527 ศาลารวมใจบ้านวัดจันทร์ อำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่

อีกส่วนหนึ่งของศาลารวมใจจัดเป็นห้องปฐมพยาบาล มียาพระราชทานพื้นฐานจัดไว้ช่วยเหลือชาวบ้านโปรดเกล้าฯ ให้คัดเลือกราษฎรในหมู่บ้านมาเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลศาลารวมใจ และให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้ไปรับการฝึกอบรมหลักสูตร "หมอหมู่บ้าน" สอนให้รู้จักการปฐมพยาบาล ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย และการประสานงานในการจัดส่งผู้ป่วยหนักไปโรงพยาบาล

ศาลารวมใจส่วนใหญ่สร้างใกล้วัดหรือในวัด เพื่อให้วัดคงความเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน และเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนเช่นที่เคยเป็นมาแต่โบราณกาล วัดกับศาลารวมใจจะได้เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เสริมสร้างความผูกพันระหว่างชาวบ้านและพระศาสนาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ศาลารวมใจที่จัดสร้างเป็นแห่งแรกคือศาลารวมใจพร้าว ต.เขื่อนผาก อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ ต่อมาก็มีศาลารวมใจเพิ่มขึ้นในหมู่บ้านและจังหวัดอื่น ๆ เป็นลำดับ

ทรงเป็นขวัญและกำลังใจ

เมื่อหลายสิบปีก่อน ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงของไทย ประสบปัญหาภายในประเทศอย่างรุนแรง จนอาจกล่าวได้ว่าตกอยู่ในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด แผ่นดินลุกเป็นไฟไปแทบทั้งสิ้น มีเพียงประเทศไทยเท่านั้นที่ยังยืนยงอยู่ได้ท่ามกลางไฟสงครามที่ลุกอยู่รอบ ๆ ประเทศ แม้กระนั้น ทหาร ตำรวจพลเรือน และอาสาสมัครผู้ป้องกันประเทศชาติ ก็ต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมากในการปะทะกับกองกำลังต่างชาติตามแนวชายแดน รวมทั้งกับผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ



วันที่ 1 มีนาคม 2518 เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมทหารและตำรวจตระเวนชายแดน อ.เชียงคำ จ.เชียงราย

(ภาพจาก : หน่วยราชการในพระองค์)

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงห่วงใยในปัญหาความมั่นคงของชาติและเจ้าหน้าที่ผู้เสียสละเหล่านั้นอย่างยิ่ง พระองค์โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทรงเยี่ยมเยียนพวกเขาเหล่านั้นจนถึงฐานปฏิบัติการ ทรงนำเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นไปพระราชทาน และหลายครั้งที่ทรงนำพระเครื่องไปพระราชทานเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ยามใดที่มีข่าวการปะทะและต้องสูญเสียบุคคลเหล่านี้ ก็ทรงเสด็จสดพระราชหฤทัยและจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานความช่วยเหลือแก่บุคคลนั้นรวมทั้งครอบครัวทันที

จนถึงวันที่ 2 เม.ย. พ.ศ.2518 อันเป็นวันคล้ายวันสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงก่อตั้ง "มูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์" ขึ้น เพื่อให้การสงเคราะห์แก่ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครผู้บาดเจ็บหรือพิการ ตลอดจนครอบครัวของผู้ที่พิการหรือเสียชีวิต นอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ



มีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าหน้าที่ทหารที่บาดเจ็บอย่างใกล้ชิด (ภาพจาก : หน่วยราชการในพระองค์)

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติการอยู่แนวหน้าเกิดความอบอุ่นใจว่ายังมีแนวหลังคอยห่วงใย เมื่อบาดเจ็บล้มตายก็
จะไม่ถูกทอดทิ้งให้เผชิญชีวิตอยู่เพียงลำพัง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรม
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมา
คุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานมูลนิธิสายใจไทยฯ มาจนปัจจุบัน

นอกเหนือจากที่ทรงเป็นกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติการอยู่แนวหน้าแล้ว แนวหลังก็มีความสำคัญมิใช่น้อย ทรง
สนับสนุนให้แนวหลังมีความรักชาติ ความสามัคคี และมีวินัย เช่น ทรงสนับสนุนกิจกรรมของลูกเสือแห่งชาติ และ
ลูกเสือชาวบ้าน โดยสืบเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานดังที่ได้เห็นประจักษ์กันอยู่จนทุกวันนี้

“ความสุข” ในมิติของพระบรมราชชนนีพันปีหลวง



“เราจะมีความสุขแต่ลำพัง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนอีกหลายคนที่แวดล้อมเราอยู่นั้นไม่ได้ ผู้มีเมตตาจิต หวังประโยชน์ส่วนรวม ย่อมรู้จักแบ่งปันความสุขเพื่อผู้อื่นและพร้อมที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่นตามกำลังและโอกาสเสมอ”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะกรรมการอาสาสมัคร
และอาสาสมัครสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน วันที่

๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ที่มา : “๑๐ พระราชดำรัสและพระราชโองการ”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ,
จดหมายเหตุและพิพิธภัณฑสถาน คณะวิทยาศาสตร์ ม.มหิดล

ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและอาชีพ

- **มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ:** ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2519 เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ห่างไกลให้มีรายได้เสริมจากงานหัตถกรรม โดยเน้นการสืบสานภูมิปัญญาไทยให้ก้าวสู่ระดับสากล
- **โครงการปาร์กน้ำ:** เริ่มต้นขึ้นที่จังหวัดสกลนครในปี พ.ศ. 2525 เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูผืนป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนมา เป็นแหล่งทรัพยากรสำหรับชุมชน
- **งานด้านสาธารณสุข:** ทรงช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาสุขภาพและผู้ที่ต้องทนทุกข์ทรมานจากภัยพิบัติ
- **มูลนิธิสายใจไทย:** ทรงให้การสนับสนุนมูลนิธิสายใจไทยฯ เพื่อช่วยเหลือทหารที่บาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้พวกเขามีความมั่นคงในชีวิต

ด้านอื่นๆ

- **การส่งเสริมสิทธิผู้ลี้ภัย:** ทรงให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ลี้ภัยที่เข้ามาพักอาศัยในค่ายอพยพตามแนวชายแดน
- **การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม:** ทรงมีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงอันทรงคุณค่า เช่น "โขน" เพื่อให้คงอยู่สืบไป
- **การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน:** ทรงสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีในชุมชน เช่น กิจกรรมของลูกเสือแห่งชาติ และลูกเสือชาวบ้าน
- **การรักษาความปลอดภัยของพลเมือง:** ทรงห่วงใยพลเมืองที่ต้องเผชิญภัยอันตราย โดยทรงส่งเสริมให้มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับประชาชน

นอกจากนี้ ทรงสนับสนุนการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีถึงสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย โดยทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการปกป้องสิทธิของประชาชนชาวไทยในทุกด้าน

ทรงพระราชดำริริเริ่มชุดไทยพระราชนิยม

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง ทรงมีกำหนดการที่จะตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทรงเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ทรงพระราชดำริว่า แม้ไทยเราจะมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมในการแต่งกายของไทยอยู่แล้ว แต่สตรีไทยก็ยังไม่มีการแต่งกายประจำชาติที่แน่นอน จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้ผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบเครื่องแต่งกายปรับปรุงแบบเสื้อที่สตรีไทยแต่งกันมาแต่โบราณให้เหมาะสม เพื่อทรงใช้เป็นชุดประจำชาติไทย ระหว่างการเสด็จฯ ไปทรงเยือนต่างประเทศในครั้งนั้น ผลก็คือสตรีไทยได้มีชุดประจำชาติที่สง่างามไว้ใช้ในโอกาสต่าง ๆ มาจนทุกวันนี้ เรียกกันว่า "ชุดไทยพระราชนิยม" โดยชื่อชุดไทยต่าง ๆ จะเกี่ยวกับพระที่นั่งหรือพระตำหนักซึ่งมีความสอดคล้องกับโอกาสและความเหมาะสม ดังนี้

๑. ชุดไทยเรือนต้น
๒. ชุดไทยจิตรลดา
๓. ชุดไทยอมรินทร์
๔. ชุดไทยบรมพิมาน
๕. ชุดไทยจักรี
๖. ชุดไทยดุสิต
๗. ชุดไทยศิวาลัย
๘. ชุดไทยจักรพรรดิ

ปัจจุบันชุดไทยพระราชนิยมเป็นที่นิยมในหมู่สตรีไทยและสังคมไทยทั่วไป ทั้งยังได้เผยแพร่ชื่อเสียงความงดงามด้วยศิลปะทั้งปวงไปยังนานาประเทศ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่บรรดาสตรีไทยที่พระองค์ได้พระราชทานแนวพระราชนิยมเป็นแบบแผนการแต่งกายประจำชาติสำหรับสตรีขึ้น เป็นการส่งเสริมเชิดชูศิลปวัฒนธรรมไทยที่จะปรากฏต่อไปเป็นประวัติศาสตร์ของชาติสืบไปชั่วกาลนาน





ชุดไทยเรือนต้น

ตั้งชื่อตามพระตำหนักเรือนต้นในพระราชวังดุสิต เป็นชุดไทยแบบลำลอง ใช้ในโอกาสที่ไม่เป็นทางการ ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม ลักษณะเป็นผ้าชีนป้ายยาวจรดข้อเท้า เสื้อคอกลม แขนสามส่วน ผ่าอก กระشمหำเม็ด ใช้เครื่องประดับน้อยชิ้น ใช้ได้หลายโอกาส เช่น ไปทำบุญ ไปงานมงคล



ชุดไทยจิตรลดา

ตั้งชื่อตามพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในพระราชวังดุสิต เป็นชุดที่ใช้ในพิธีกลางวัน ลักษณะทั่วไปคล้ายชุดไทยเรือนต้น แต่ต่างกันตรงห่อเสื่อที่มีขอบตั้ง แขนยาวจรดข้อมือ และผ้าขึ้นป้ายเป็นผ้าไหมมีเชิงยกดอกทั้งผืน ใช้เครื่องประดับตามควร



ชุดไทยอมรินทร์

ตั้งชื่อตามพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยฯ ในพระบรมมหาราชวัง ใช้ในงานพระราชพิธีและงาน
กลางคืน มีลักษณะเหมือนชุดไทยจิตรลดา แต่ตัดเย็บด้วยผ้ายกไหมที่มีทองแกมหรือยกทองทั้งตัว ใช้
เครื่องประดับที่สวยงาม



ชุดไทยบรมพิมาน

ตั้งชื่อตามพระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง ใช้ในงานพระราชพิธีและงานพิธี
กลางคืน ตัวเสื้อแขนยาว คอกลม มีขอบตั้ง ชิ้นจีบน้านาง ตัดเย็บด้วยผ้าไหมที่มีทองแกมหรือยกทอง
ทั้งตัว ตัวเสื้อและชิ้นอาจเย็บติดเป็นชุดเดียวกัน เพื่อความสวยงามก็ได้ คาดทับด้วยเข็มขัดแบบไทย



ชุดไทยจักรี

ตั้งชื่อตามพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวังใช้ในงานพิธีกลางคืน ท่อนบนเปิดไหล่ข้างหนึ่ง มีสไบสำเร็จ จะเป็นสไบปักหรือไม่ปักก็ได้ ตัดเย็บติดติดกันเป็นชิ้นจีบน้านาง เป็นผ้าไหมยกทองทั้งตัวหรือยกเฉพาะเชิง คัดทำด้วยเข็มขัดแบบไทย



ชุดไทยดุสิต

ตั้งชื่อตามพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ใช้ในงานพิธี เติ้มยศกลางคืน ตัดเย็บด้วยผ้ายกไหมหรือยกทอง ผ้าขึ้นจีบหน้านาง เสื้อคอกลมกว้างไม่มีแขน ปักด้วยดิ้นเงินดิ้นทองหรือลูกปัด คาดทับด้วยเข็มขัดแบบไทย



ชุดไทยศิวาลัย

ตั้งชื่อตามสวนศิวาลัย ในพระบรมมหาราชวัง ใช้ในงานพระราชพิธีทั้งกลางวันและกลางคืน มีลักษณะเหมือนชุดไทยบรมพิมาน แต่ห่มสะพักทับเสื้อ อีกชั้นหนึ่ง ปัจจุบันใช้ในงานพระราชพิธีหรืองานพิธีได้มยศ



ชุดไทยจักรพรรดิ

ตั้งชื่อตามพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง มักใช้ในงานพระราชพิธีเต็มยศ ตอนกลางคืน ท่อนบนเปิดไหล่ข้างหนึ่ง ห่มผ้าสองชั้น ชั้นในมักเป็นสไบจีบและห่มสะพักทับ ผ้าชั้นนอก ทองจีบน่านาง ลักษณะเหมือนชุดไทยจักรี คาดเข็มขัดและตกแต่งด้วยเครื่องประดับที่สวยงาม

ที่มา : กรมพัฒนาชุมชนและสภาสมาคมสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. 88 พรรษา

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง : เรียงร้อยรักจากใจไทยทั้งชาติ.

กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) ; 2564